

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2022. – Т. 46. – С. 69-78
DOI: 10.31861/mhpi2022.46.69-78

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2022. – Volume. 46. – pp. 69-78
DOI: 10.31861/mhpi2022.46.69-78

УДК 343.326 (043.2)

© Тетяна Дерешук¹
© Петро Гаврилишин²

Європейське поліційне агентство в контексті безпекового виміру функціонування ЄС

Стаття присвячена дослідженню етапів формування Європейського поліцейського агентства (Європолу) та основ його діяльності по забезпеченню правопорядку в Європейському Союзі. В публікації проаналізовано минулі та сучасні загрози європейській безпеці, з якими стикаються держави у середині ЄС та поза його межами, а також роль Європолу у контрзаходах по їх попередженню та знешкодженню. Розкрито засоби якими послуговується агентство при розслідуванні та попередженні злочинів, форми співпраці з національними безпековими службами, а також співпрацю Європолу з іншими міжнародними правоохоронними організаціями при проведенні оперативно-слідчих дій.

Ключові слова: Європол, Європейський Союз, міжнародна організована злочинність, європейська безпека, європейська інтеграція, міжнародна організація.

The European Police Agency in the Context of the Security Dimension of the Functioning of the EU

Along with the globalization processes in the EU, the achievement of transparency of borders, the formation of a common market of member states (it includes the free movement of people, goods, services and capital), there was an expansion of the spheres and territory of influence of international organized crime. In response, the European Union began to approve and create mechanisms and institutions that would combat crime in order to create a safe Europe for all its citizens. The article examines the activities of one such body - the European Police Agency (Europol) - an organization which main task is to coordinate the work of the national security services of the member states of the European Union and to facilitate information exchange between them in the fight against international organized crime.

The article examines the stages of establishing the Europol. Its work began in a limited form - as a unit to combat illegal drug trafficking. Gradually, the number and variety of powers included in his competence had expanded. Today, the body deals with such serious international crimes as: crimes against life, health, freedom and personal integrity of a person, crimes against public goods and property, as well as crimes related to illegal trade and harming the surrounding natural environment, etc.

The effectiveness of Europol's activities has been repeatedly confirmed by the results of numerous successful operations conducted under its auspices. The article provides examples of such operations, which were accompanied by mass arrests of criminals involved in international organized criminal groups that operated on the territories of several EU member states at once.

The security component of the EU's integration policy, along with the economic, political and social ones, is a significant reason for countries joining the EU. And it is Europol that is entrusted with the responsibility of ensuring it. The article analyzes the forms of cooperation of Europol with national

¹ Кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Україна. E-mail: tetiana.dereshchuk@pnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-5348-9394>.

² Кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Україна. E-mail: petro.gavrylyshyn@pnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-1187-9028>.

security services, with the leading institutions of the EU, and also describes the information and technical capabilities of Europol in the performance of operational and investigative actions.

Keywords: Europol, European Union, international organized crime, European security, European integration, international organization.

Постановка проблеми. Європейська інтеграція – це складний багатогранний процес спершу економічної, а згодом і політичної згуртованості європейських держав. Основним завданням інтеграційних процесів в Європейському Союзі є сприяння економічному та соціальному прогресу його держав-членів належними засобами та в межах компетенції, яка надана йому установчими договорами. Елементами інтеграції є зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок та валюта, прозорість кордонів між державами-членами ЄС. Усі ці елементи в сукупності та кожен окремо надали Європейському Союзу як позитивних, так і негативних рис. В останньому випадку йдеться про міжнародну організовану злочинність.

Закономірно, що офіційний Брюссель повинен був оперативно реагувати на всі виклики та загрози, що заважали функціонуванню об'єднанню. Саме з цією метою у 1992 р. було засновано Європейське поліцейське управління (Європол) – організацію що мала забезпечити правопорядок у ЄС шляхом кооперації, спільних дій усіх його держав-членів. Пройшовши багаторічний процес розвитку від підрозділу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків, на початковому етапі, – до Агентства ЄС зі співробітництва правоохоронних органів, Європол став вагомим елементом не лише європейської, але й світової безпеки.

Не зважаючи на активні військові дії, складну економічну та соціальну реальність в Україні, керівництво нашої держави декларує прагнення щодо набуття членства в Європейському союзі. Положення про вступ в ЄС як стратегічну мету України закріплено в Конституції України³. Декларуючи відданість європейським демократичним цінностям, що включають в себе верховенство права та дотримання основних прав та свобод людини, наша держава активно співпрацює з Європолом. Це співпраця стосується попередження та розкриття тяжких міжнародних злочинів, проведення оперативно-слідчих дій, підготовки аналітики та ін. У правовому плані співпраця базується на третьому розділі («Юстиція, свобода та безпека») Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони⁴. В контексті потенційного набуття членства в ЄС, Україна повинна продовжувати процес приведення національного законодавства у відповідність із загальноєвропейським. З іншого боку, українці повинні чітко розуміти засади функціонування ключових інституцій та органів об'єднання.

Аналіз останніх досліджень. В Україні окремими аспектами функціонування Європолу займалися такі вчені, як: В. Авер'янов О. Вишняков, А. Войціховський, Е. Дамірчєв, Н. Зелінська, М. Каркач, А. Кисельов, М. Лапкіна, З. Макаруха, В. Муравйова, І. Нікішкін, М. Сірант, Т. Сироїд, О. Передерій, С. Переполькін, О. Проневич, О. Трагнюк, М. Хаврат, Ю. Харченко, І. Яковюк та інші. Серед зарубіжних науковців важливими є роботи М. Андерсона, С. Глесс, Х. Затцгера, М. Боер, А. Вільямса, А. Волеводза, Н. Дорна, Ж. Клосек, Ф. Монако, К. Тідемана, Н. Уолкера Б. Хекера та ін. В українській науковій літературі дослідження впливу Європолу на політику Європейського Союзу у сфері внутрішньої безпеки є доволі фрагментарними. Більшість робіт з цієї тематики присвячено змінам правового статусу Європолу та збільшенню повноважень агентства.

Метою дослідження є встановлення ролі Європолу в інтеграційних процесах в ЄС та його місце в європейській системі безпеки. Поставлена мета передбачає вирішення наступних завдань: дослідити передумови створення та етапи діяльності Європолу; визначити якими основними функціями та повноваженнями наділив його Європейський Союз для захисту власної безпеки; окреслити які види злочинів підпадають під його компетенцію.

³ Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 21.02.2019 р. № 2680-VIII. 21.02.2019, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text> (accessed 07. 07. 2022).

⁴ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 30.11.15, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (accessed 15.05.2022).

Виклад основного матеріалу. Створення Європейського союзу у 1992 р. принесло його державам-членам не лише нові можливості для співпраці та розвитку але й чималу кількість незнаних раніше проблем. Прозорість кордонів, вільне переміщення товарів, послуг, капіталу та осіб збільшили масштаби і можливості організованої злочинності та негативно впливали на безпеку в регіоні. Для держав-членів Євросоюзу виникла гостра необхідність у створенні, спільного для всього ЄС поліцейського органу, який діючи на території об'єднання, одночасно міг би співпрацювати з національними поліціями. Практичною реакцією на відповідний запит стало створення регіональної поліцейської організації – Європолу, появу якого вважають однією з перших ознак розбудови нової європейської системи внутрішньої безпеки, яка до того ж була покликана сприяти інтеграційним процесам в ЄС.

Створення Європолу було передбачено ще Маастрихтським договором від 1992 р. У статтях договору було зафіксовано намір заснувати спільну європейську поліцейську службу, яка мала забезпечити співробітництво між країнами-членами ЄС у боротьбі з тероризмом, торгівлею наркотиками та іншими тяжкими злочинами міжнародної організованої злочинності⁵. На початковому етапі своєї діяльності, служба працювала в обмеженому вигляді, а саме як спеціалізований підрозділ по боротьбі з незаконним обігом наркотиків (англ. Europol Drug Unit). У січні 1994 р., в Гаазі, при штаб квартирі ЄС, було відкрито представництво Європолу і саме це стало підтвердженням його особливого правового статусу, як спеціалізованої координаційної установи ЄС⁶.

Поступово компетенція Європолу розширювалася доповнюючись повноваженнями з розслідування таких міжнародних злочинів, як торгівля людьми, фальшивомонетництво, організація та сприяння нелегальній імміграції, викрадення автотранспорту, тероризм. Розширення компетенції Європолу призвело до необхідності чіткішого визначення правового статусу організації. Саме з цією метою у 1995 р. представниками європейських держав було розроблено «Конвенцію про створення Європейського поліцейського відомства» (коротко – «Конвенція про Європол»). Її підписано 26 липня усіма представниками держав-членів ЄС. Документ було складено в одному екземплярі на англійській, французькій, італійській, данській, німецькій, ірландській, іспанській, нідерландській, фінській, грецькій, шведській, та португальській мовах. Кожен учасник отримав завірений варіант тексту угоди, що мав однакову юридичну силу. Проте ратифікація Конвенції тривала досить довго і завершилась тільки у жовтні 1998 р.

Документ наділив Європол правоздатністю укладати міжнародні договори, володіти, користуватися та відчужувати рухоме та нерухоме майно тощо. Європол став установою з правами юридичної особи. Також «Конвенція про Європол» визначила основні методи діяльності та функції організації⁷. Кожна держава-член ЄС уповноважена була створити національні підрозділи Європолу, що мали виконувати роль посередників між штаб-квартирою Європолу та національними правоохоронними органами своєї країни. Для кращого функціонування та швидшого реагування на будь-які злочини до штаб-квартири Європолу надсилались так звані «офіцери зв'язку». Вони делегувались з числа національних правоохоронних відомств (поліції, міграційної служби, митниці та ін. структур) і їх головним завданням було представляти інтереси країни, та уряду що їх командировав та налагодження обміну інформацією в обох напрямках⁸.

Перші операції, що проводилися Європолом, припадають на початок ХХІ ст. Вони стосувалися терористичних актів (після 11 вересня 2001 р.), незаконного обігу наркотиків (2002 р.), нелегальної міграції (операція «Патчоу», 2005 р.), сексуальної експлуатації дітей (операція

⁵ Treaty on European Union (92/C 191/01), 29.07.1992, available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu/sign> (accessed 20.08.2022).

⁶ Проневич, О.С. (2003), Європол: правові та організаційні засади участі у боротьбі з транснаціональною злочинністю, *Вісник Запорізького державного університету*, available at: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2724.pdf>, (accessed 25.10.22).

⁷ Council act of 26 July 1995 drawing up the Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office (Europol Convention). 27.11.1995, available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995F1127\(01\)&from=ES](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995F1127(01)&from=ES) (accessed 17.08.2022).

⁸ Ten Years of Europol, 1999-2009. European Police Office, Hague, 2009, p. 14, available at: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/anniversary-publication.pdf>, (accessed 09. 11. 2022).

«Коала», 2007 р.)⁹ та інших тяжких злочинів. Вони стали першим вагомим успішним внеском Європолу в безпекову політику ЄС.

Оскільки злочини, скоєні організованими злочинними групами часто зачіпали інтереси багатьох країн Європейського Союзу, то проведення їх розслідування передбачалось спільними зусиллями. Для цього було налагоджено систему централізованої комп'ютерної бази даних. Її було створено в рамках повного гарантування дотримання прав людини і безпеки використання даних. До цієї бази даних співробітники Європолу та держави-члени через своїх офіцерів зв'язку та через національні підрозділи мали право вносити інформацію про засуджених чи підозрюваних у скоєнні злочину, про судимість осіб, що скоїли злочини, відомості про місце та час здійснення кримінальних злочинів, про засоби за допомогою яких здійснюються злочини¹⁰. Всі ці відомості спрощували та конкретизували роботу співробітників Європолу та національних підрозділів.

Відповідно до Конвенції у перелік міжнародних злочинів, з якими Європол мав мати справу увійшли злочини проти життя, здоров'я, свободи та особистої недоторканності особи; злочини проти власності чи суспільних благ; злочини, пов'язані з незаконною торгівлею та нанесенням шкоди довкіллю¹¹.

При розслідуванні чи попередженні таких злочинів Європол послуговувався такими засобами як: спрощення інформаційного обміну, між національними службами, офіцерами зв'язку та Європолом; швидкий збір, обробка та аналіз інформації, оперативна підтримка операцій; здійснення підготовки доповідей, щодо оцінок загроз та аналізу злочинності тощо.

Не зважаючи на зміну правового статусу, та перші успішні операції, активність та ефективність організації залишалась низькою. Це було пов'язано з тривалими термінами ратифікації державами-членами змін і доповнень до «Конвенції про Європол», які здійснювались за допомогою окремих міжнародних угод (договорів та додаткових протоколів). Затягування з ратифікаціями гальмували здійснення необхідних реформ щодо правового розширення повноважень Європолу та покращення його функціонування. Багато важливих ініціатив в сфері безпеки ЄС так і залишались на папері.

На момент створення Європолу Європейський Союз не міг видавати закони в кримінально-правовій сфері. Саме тому, правовою основою створення та діяльності Європолу були міжнародні договори, які укладались між державами-членами з подальшими затягнутими ратифікаційними процедурами усіх держав-членів. Проте, Амстердамський договір 1997 р.¹² та Ніццький договір 2001 р.¹³ наділили ЄС новими додатковими повноваженнями. Після них ЄС своїми нормативно-правовими актами встановлював правові основи діяльності підрозділів ЄС.

Саме ратифікаційні затягування та неможливість Європолу, через них, повноцінно виконувати свої функції, спонукала Європейський Союз, скасувати «Конвенцію про Європол». Її було замінено Рішенням Ради від 6 квітня 2009 р. «Про створення Європейського поліцейського відомства (Європол)»¹⁴. Цей документ вже не потребував ратифікації зі сторони держав-членів ЄС. Він вступив у силу як нормативно-правовий акт ЄС, що заново засновував Європол.

⁹ Operations, Services & Innovation. Fighting crime with a full arsenal of tools. 26.11.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations> (accessed 14. 09. 2022).

¹⁰ Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. Strasbourg, 28.01.1981, available at: <https://rm.coe.int/1680078b37>, (accessed 15. 06. 2022).

¹¹ Council act of 26 July 1995 drawing up the Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office (Europol Convention). 27.11.1995, available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995F1127\(01\)&from=ES](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995F1127(01)&from=ES) (accessed 17.08.2022).

¹² Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts (97/C 340/01). 10.11.1997, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A11997D%2FTXT>, (accessed 12. 09. 2022).

¹³ Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts (2001/C 80/01). 10.03.2001, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12001C/TXT> (accessed 13.09.2022).

¹⁴ Council Decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) (2009/371/JHA), available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2009/371/oj> (accessed 17. 10. 2022).

Відповідно до документу «новий» Європол повинен був сприяти національним правоохоронним органам держав-членів при розслідуванні тяжких злочинів, навіть якщо вони не мають ознак, які вказують на існування організованої злочинної групи¹⁵. У випадку необхідності, для виконання ним своїх завдань з розслідування злочинів він отримав право співпрацювати з країнами не-членами ЄС, міжнародними організаціями, а також з Інтерполом.

Європол та Інтерпол є доволі схожі за своєю суттю та діяльністю організації. Обидві націлені на попередження, а також зниження рівня злочинності та розвитку міжнародного поліцейського співробітництва захист і дотримання прав людини тощо. Відмінності простежуються тільки в територіальній юрисдикції. Європол здійснює свою діяльність лише на території ЄС, і на сьогодні включає в себе 27 країн-членів. Інтерпол – це світова організація, яка здійснює свою діяльність по всьому світу і нараховує, на сьогоднішній день, 194 країни-члени.

Рішення «Про створення Європейського поліцейського відомства (Європол)» сприяло його інтеграції в інституційні механізми ЄС. Фінансування відомства почало здійснюватися безпосередньо з бюджету Європейського Союзу, а не за рахунок внесків держав-членів ЄС, як це було раніше.

Оскільки процедуру внесення змін та доповнень в роботу Європолу було спрощено, це сприяло оперативнішому реагуванню на злочини, внесенню нагальних коректив, змін у роботу відомства з урахуванням криміногенної обстановки.

Контроль за діяльністю Європолу перейшов до основних інституцій ЄС. Європейський парламент бере участь у затвердженні бюджету відомства, заслуховує звіти про його діяльність, а також погоджує укладання договорів між Європолом та третіми країнами. Рада ЄС визначає пріоритетні напрямки діяльності для організації, разом з Європейським парламентом бере участь у затвердженні бюджету Європолу, затверджує рішення Правління відомства, призначає директора відомства тощо. Щодо Європейської комісії то вона керує фінансами організації, бере участь в роботі керівних органів Європолу з правом дорадчого голосу та ін.¹⁶

Чимала кількість проведених успішних операцій свідчили про ефективність відомства та зростаючу довіру до нього держав-членів. Все більше країн, не лише ЄС, а й усього світу, уклали з Європолом рамкові угоди про тісну співпрацю у напрямку протидії міжнародній організованій злочинності. Відповідні угоди було укладено з Ісландією, Норвегією, Австралією, Канадою, Колумбією та іншими країнами¹⁷.

Серед операцій, що були проведені Європолом, слід згадати наступні: «Watani», «Shovel» (2010 р.), «Salvation», «Opson» (2011 р.), «Veto» (2013 р.), «Onymous» (2014 р.), «Vertigo» (2015 р.) та багато інших¹⁸. Вони стосувались незаконного обігу наркотиків, відмивання коштів, сексуальної експлуатації дітей, злочинів у сфері інтелектуальної власності, промислового шахрайства, спортивної корупції, кіберзлочинності, економічних злочинів тощо.

На сьогоднішній день Європол здійснює свої повноваження на основі прийнятого Європейською Радою та Європейським парламентом у травні 2016 р Регламенту №2016/794 «Про Агентство ЄС зі співробітництва правоохоронних органів «Європол»¹⁹, яке вступило в силу у 2017 р. У Регламенті вказано, що Європол повинен сприяти державам-членам ЄС у їх боротьбі з тяжкими злочинами, що зачіпають інтереси двох чи більше держав-членів. Вказано також, що

¹⁵ Дамирчиев, Э.И. (2011), Сотрудничество государств-членов Европейского Союза в сфере уголовного судопроизводства теоретические и практические аспекты: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.10. Москва, с. 17.

¹⁶ Council Decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) (2009/371/JHA). 15.05.2009, available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2009/371/oj> (accessed 12.10.2022).

¹⁷ Operational agreements. 09.12.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/agreements/operational-agreements> (accessed 17.09.2022).

¹⁸ Operations, Services & Innovation. Fighting crime with a full arsenal of tools. 26.11.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations> (accessed 14. 09. 2022).

¹⁹ Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA. Official Journal of the European Union. 2016, L 135/53. P. 1-62. 11.05.2015, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0794> (accessed 14. 07. 2022).

однією з основних цілей Європолу є боротьба з організованою злочинністю, яка вимагає координації дій всіх держав-членів.

Як правоохоронне агентство ЄС Європол функціонує за рахунок співпраці поліцейських, фінансових, митних, спецслужб, імміграційних та інших служб держав-членів. Воно здійснює координацію оперативно-пошукових дій правоохоронних органів держав-членів Європейського Союзу²⁰. Оскільки Європол не наділений самостійними виконавчими повноваженнями, адже він не є правоохоронним органом в класичному розумінні, то його співробітники не мають права самостійно розпочинати розслідування злочинів та здійснювати арешти підозрюваних у злочинах. Будь-які оперативно-слідчі дії Європол може здійснювати лише за попередньою згодою держав-членів ЄС, тільки після цього його долучають до розслідування²¹.

Регламент вніс певні зміни в структуру та повноваження організації, методи її роботи. Але суть функціонування Європолу залишилась незмінною. На сьогоднішній день компетенція агентства поширюється на понад 40 видів злочинів. Найважчими серед них є: умисне вбивство, торгівля людьми, нанесення тяжких тілесних ушкоджень, тероризм, незаконна торгівля наркотиками, людськими органами, торгівля краденими транспортними засобами, незаконна торгівля культурними цінностями, виготовлення та збут піратської продукції, расизм та ксенофобія, захоплення заручників, викрадення людей, кіберзлочинність, незаконна торгівля зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами а також ядерною зброєю, морське піратство, корупція, фальшивомонетництво тощо²².

Щодо структури агентства, керівна ланка Європолу, відповідно до Регламенту № 2016/794 (с.9), представлена правлінням, виконавчим директором Європолу та його заступниками²³. Правління – основний орган організації, який формується з одного представника від кожної держави-члена ЄС (кожен член має один голос) та представника від Європейської комісії. До найважливіших повноважень правління входять: визначення загальних принципів та стратегії функціонування Європолу, здійснення нагляду за операціями Агентства, формування та прийняття його бюджету, здійснення нагляду за роботою директора Європолу, прийняття рішення про звільнення директора та його заступників, визначає кількість, права та обов'язки офіцерів зв'язку та ін. Засідання правління, яке скликає голова правління або Європейська комісія, відбуваються не рідше як 2 рази на рік, а її рішення передаються на затвердження Раді ЄС з питань юстиції та внутрішніх справ. Правління може запросити на своє засідання будь-яку особу-експерта, чия думка може мати значення для обговорення того чи іншого питання.

Очолює Європол виконавчий директор, який призначається Радою ЄС з питань юстиції та внутрішніх справ терміном на 4 р. і є підзвітний правлінню. Його заступники теж затверджуються даною Радою терміном на 4 р. До основних повноважень виконавчого директора Європолу належать: щоденне управління Європолом; внесення пропозицій правлінню щодо створення внутрішніх структур Європолу; виконання рішень, прийнятих правлінням; підготовка проекту багаторічного програмування та річних програм роботи Агенції та подання їх правлінню після консультації з Комісією; підготовка проекту звіту Європолу про його доходи і витрати, виконання бюджету тощо²⁴.

²⁰ Макаруха, З.М. (2010), Правові механізми боротьби зі злочинністю та запобігання їй у рамках Європейського поліцейського офісу (Європолу). *Актуальні проблеми держави і права*, вип. 55, с. 539.

²¹ *Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях): навч.-довідк. посіб.* / Т.В. Комарова та ін.; за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків, Право, 2019, с. 178.

²² Crime Areas. Fighting crime on a number of fronts. 08.03.2022, available at: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas> (accessed 23.10.2022).

²³ Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA. Official Journal of the European Union. 2016, L 135/53. P. 1-62. 11.05.2015, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0794> (accessed 14. 07. 2022).

²⁴ Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA. Official Journal of the European Union. 2016, L 135/53. P. 1-62. 11.05.2015, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0794> (accessed 14. 07. 2022).

Окрім керівної ланки, апарат Європолу представленим чималим штатом, що станом на січень 2022 р. налічував 1432 особи. Серед них – офіцери зв'язку, кримінальні аналітики та експерти. Задля безпеки громадян ЄС більше 100 аналітиків та експертів з тих чи інших видів кримінальних злочинів здійснюють підтримку та координацію оперативних розслідувань національної поліції, використовуючи для цього найсучасніші засоби та інструменти.

Також Європол, разом з державами-членами створена спеціальна спільна наглядова інстанція – Координаційний наглядовий комітет²⁵. Його основна задача – здійснення контролю за зберіганням, обробкою та використанням інформації, що є в базах даних Європолу. Комітет складається з двох представників від кожної держави-члена, що є спеціалістами із захисту даних. Також, кожна держава-член створює Національний наглядовий орган. До його повноважень входять: перевірка, передача, відкликання особистих даних, які входять в інформаційну систему Європолу. Європол регулярно проводить інформаційно-навчальні, просвітницькі заходи для національних співробітників правоохоронних органів ЄС. Мета таких заходів – донести повну інформацію про агентство Європол, цілі та можливості його діяльності²⁶.

Щорічно Європол проводиться більше сотні різноманітних операцій щодо попередження чи розкриття тяжких міжнародних злочинів. Серед останніх операцій, проведених нею, слід згадати викриття діяльності злочинної мережі, яка охоплювала 11 країн та займалася торгівлею наркотиками та відмиванням коштів (2022 р.), справи про торгівлю викраденими авто (2022 р.), сприяння незаконній міграції (2022), підробку фармацевтичних препаратів та заборонених допінгових речовин (2021 р.) тощо²⁷.

Європол займає центральне місце в процесі забезпечення внутрішньої безпеки в ЄС. Він на різних рівнях співпрацює з величезною кількістю європейських та міжнародних структур, серед яких можна виділити згадуваний раніше Інтерпол²⁸, Організацію з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC), Шенгенську групу, Європейське агентство по співпраці з судовими та поліцейськими органами країн-членів ЄС (Євроюст), Європейське агентство з охорони зовнішніх кордонів держав-членів ЄС (FRONTEX), Європейське управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF) тощо²⁹.

Висновки. Європол – це агентство Європейського Союзу, основна ціль якого полягає в координації взаємодії правоохоронних служб держав-членів ЄС, яка здійснюється заради безпеки громадян ЄС та задля забезпечення їх основних прав та свобод. Основне його призначення – це обмін оперативною інформацією між об'єднанням та державами-членами ЄС, а також, на основі цієї інформації, сприяння та допомога у проведенні оперативно-слідчих дій. Його створення стало першим кроком до розбудови нової європейської системи внутрішньої безпеки, як одного з важливих елементів інтеграційної політики ЄС.

Першочерговим завданням Європолу була боротьба з незаконним виготовлення та обігом наркотиків. І лише з часом, після прийняття «Конвенції про Європол» (1995 р.), «Рішення про Європол» (2009 р.) та Регламенту «Про Агентство ЄС зі співробітництва правоохоронних органів «Європол» повноваження організації значно розширилися. На сьогоднішній день компетенція Європолу поширюється на понад 40 видів тяжких злочинів.

З кожним роком кількість нових загроз та видів кримінальних злочинів, що загрожують європейській безпеці, зростає. Транснаціональність організованої злочинності вимагала від держав-членів ЄС посилення спільних дій, в напрямку безпечної та процвітаючої Європи. І саме на Європол було покладено відповідальну місію щодо підтримки та координації національних правоохоронних органів в боротьбі з організованою злочинністю. До таких спільних дій відно-

²⁵ Supervision of Europol. No date, available at: https://edps.europa.eu/data-protection/our-role-supervisor/supervision-europol_en (accessed 12. 07.2022).

²⁶ Publications & Events. 09.12.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/publications-events> (accessed 23.10.2022).

²⁷ Newsroom. 16.11.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom>, (accessed 25.10.2022).

²⁸ Agreement between Interpol and Europol, 05.11.2001, available at: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/agreement_between_Interpol_and_Europol.pdf (accessed 16.09. 2022).

²⁹ Working Arrangements. 09.12.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/agreements/working-arrangements> (accessed 23.10.2022).

сять: збір, зберігання, аналіз та обмін оперативною інформацією, визначення осіб причетних до скоєння злочину та місця їх перебування, участь в спільних поліцейських заходах та створення міжнародних спільних слідчих груп. На сучасному етапі, Європол доволі успішно справляється з цією задачею. Позитивну оцінку роботи Європолу підтверджує той факт, що впродовж усього розвитку агентства все більше країн не лише Європи, але й світу, підписало та ратифікувало рамкові угоди про співпрацю з ним.

Список джерел:

1. Дамирчиев, Э.И. (2011), *Сотрудничество государств-членов Европейского Союза в сфере уголовного судопроизводства теоретические и практические аспекты*: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.10. Москва, 34 с.
2. Консолідовані версії договору “Про Європейський союз” та договору “Про функціонування Європейського союзу”. 30.03.2010, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (accessed 17.04.2022).
3. Макаруха, З.М. (2010), Правові механізми боротьби зі злочинністю та запобігання їй у рамках Європейського поліцейського офісу (Європолу). *Актуальні проблеми держави і права*, Вип. 55, С. 535–541.
4. *Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях): навч.-довідк. посіб.* Т.В. Комарова та ін.; за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків, Право, 2019, 178 с.
5. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 21.02.2019 р. № 2680-VIII. 21.02.2019, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text> (accessed 07. 07. 2022).
6. Проневич, О.С. (2003), Європол: правові та організаційні засади участі у боротьбі з транснаціональною злочинністю. *Вісник Запорізького державного університету*, available at: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2724.pdf>, (accessed 25.10.22).
7. Сірант М.М. (2016), Поліцейське співробітництво України і Європейського Союзу – правовий аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*, № 850, с. 353-360.
8. Сорочик Ю.Ю. (2009), Європол: новітні тенденції у протидії організованій злочинності. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1, с. 162-164.
9. Столярський О.В. (2010), *Діяльність Європолу та Євроюсту у протидії транснаціональній організованій злочинності. Розбудова демократичного суспільства після Нюрнберзького трибуналу: матеріали міжнар. конф.* (Одеса, 22–23 жовт. 2010 р.), с. 150-158.
10. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво. 12.07.2017, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16 (accessed 14.11.2022).
11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. 30.11.2015. available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (11.07.2022).
12. Чередник Д.В. (2012) Еволюція міжнародно-правового статусу Європейського поліцейського відомства. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.*, редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін, Ю. П. Алєнін та ін. Одеса, вип. 68, с. 159-165.
13. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. Strasbourg, 28.01.1981, available at: <https://rm.coe.int/1680078b37> (accessed 23. 10. 2022).
14. Council act of 26 July 1995 drawing up the Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office (Europol Convention). 27.11.1995, available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995F1127\(01\)&from=ES](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995F1127(01)&from=ES) (accessed 17.08.2022).
15. Council Decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) (2009/371/JHA). 15.05.2009, available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2009/371/oj> (accessed 12.10.2022).
16. Crime Areas. Fighting crime on a number of fronts. 08.03.2022, available at: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas> (accessed 23.10.2022).

17. Operations, Services & Innovation. Fighting crime with a full arsenal of tools. 26.11.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations> (accessed 14.09.2022).
18. Newsroom. 16.11.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom>, (accessed 25.10.2022).
19. Operational agreements. 09.12.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/agreements/operational-agreements> (accessed 17.09.2022).
20. Publications & Events. 09.12.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/publications-events> (accessed 23.10.2022).
21. Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA. Official Journal of the European Union. 2016, L 135/53. P. 1-62. 11.05.2015, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0794> (accessed 14.07.2022).
22. Supervision of Europol. No date, available at: https://edps.europa.eu/data-protection/our-role-supervisor/supervision-europol_en (accessed 12.07.2022).
23. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts (97/C 340/01). 10.11.1997, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A11997D%2FTXT>, (accessed 12.09.2022).
24. Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts (2001/C 80/01). 10.03.2001, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12001C/TXT> (accessed 13.09.2022).
25. Treaty on European Union (92/C 191/01), 29.07.1992, available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu/sign> (accessed 20.08.2022).
26. Ten Years of Europol, 1999-2009. European Police Office, Hague, 2009, 128 p., available at: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/anniversary-publication.pdf>, (accessed 09.11.2022).
27. Working Arrangements. 09.12.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/agreements/working-arrangements> (accessed 23.10.2022).

References

1. Damirchiyev, E.I. (2011), *Sotrudnichestvo gosudarstv-chlenov Yevropeyskogo Soyuzu v sfere ugolovnoho sudoproizvodstva teoreticheskiye i prakticheskiye aspekty*: avtoref. dis. kand. yurid. nauk: 12.00.10. Moskva, 34 s.
2. Konsolidovani versiyi dohovoru "Pro Yevropeys'kyy soyuz" ta dohovoru "Pro funktsionuvannya Yevropeys'koho soyuzu". 30.03.2010, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (accessed 17.04.2022).
3. Makarukha, Z.S. (2010), Pravovi mekhanizmy borot'by zi zlochynnistyuu ta zapobihannya yiy u ramkakh Yevropeys'koho politsiynoho ofisu (Yevropolu). *Aktual'ni problemy derzhavy i prava*, vyp. 55, s. 535-541.
4. *Pravo Yevropeys'koho Soyuzu (v pytannyakh i vidpovidyakh): navch.-dovidk. posib.* T.V. Komarova ta in.; za zah. red. I.V. Yakovyuka. Kharkiv, Pravo, 2019, 178 s.
5. Pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrayiny (shchodo stratehichnoho kursu derzhavy na nabuttya povnopravnogo chlenstva Ukrayiny v Yevropeys'komu Soyuzi ta v Orhanizatsiyi Pivnichnoatlantynchoho dohovoru): Zakon Ukrayiny vid 21.02.2019 r. № 2680-VIII. 21.02.2019, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text> (accessed 07.07.2022).
6. Pronevych, O.S. (2003), Yevropol: pravovi ta orhanizatsiyini zasady uchasti u borot'bi z transnatsional'noyu zlochynnistyuu, *Visnyk Zaporiz'koho derzhavnogo universytetu*, available at: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2724.pdf>, (accessed 25.10.22).
7. Sirant, M.M. (2016), Politseys'ke spivrobotnytstvo Ukrayiny i Yevropeys'koho Soyuzu – pravovyy aspekt. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Lvivs'ka politekhnikha»*. Yurydychni nauky, № 850, s. 353-360.
8. Sorochyk, YU.YU. (2009), Yevropol: novitni tendentsiyi u protydyi orhanizovaniy zlochynnosti. *Pivdenoukrayins'kyy pravnychy chasopys*, № 1, s. 162-164.

9. Stolyars'kyi, O.V. (2010), *Diyal'nist' Yevropolu ta Yevroyustu u protydyi transnatsional'niy orhanizovaniy zlochynnosti. Rozbudova demokratychnoho suspil'stva pislya Nyurnberz'koho trybunalu: materialy Mizhnar. konf.* (Odesa, 22–23 zhovt. 2010 r.), s. 150-158.
10. Uhoda mizh Ukrainoyu ta Yevropeys'kym politseys'kym ofisom pro operatyvne ta stratehichne spivrobotnytstvo. 12.07.2017, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16 (accessed 14.11.2022).
11. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevropeys'kym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony. 30.11.2015. available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (accessed 11.07.2022).
12. Cherednyk D.V. (2012) Evolyutsiya mizhnarodno-pravovoho statusu Yevropeys'koho politseys'koho vidomstva. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava: zb. nauk. pr.*, redkol.: S.V. Kivalov (holov. red.), V.M. Dr'omin, YU.P. Alenin ta in. Odesa, vyp. 68, s. 159-165.
13. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. Strasbourg, 28.01.1981, available at: <https://rm.coe.int/1680078b37> (accessed 23. 10. 2022).
14. Council act of 26 July 1995 drawing up the Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office (Europol Convention). 27.11.1995, available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995F1127\(01\)&from=ES](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995F1127(01)&from=ES) (accessed 17.08.2022).
15. Council Decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) (2009/371/JHA). 15.05.2009, available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2009/371/oj> (accessed 12.10.2022).
16. Crime Areas. Fighting crime on a number of fronts. 08.03.2022, available at: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas> (accessed 23.10.2022).
17. Operations, Services & Innovation. Fighting crime with a full arsenal of tools. 26.11.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations> (accessed 14. 09. 2022).
18. Newsroom. 16.11.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom>, (accessed 25.10.2022).
19. Operational agreements. 09.12.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/agreements/operational-agreements> (accessed 17.09.2022).
20. Publications & Events. 09.12.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/publications-events> (accessed 23.10.2022).
21. Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA. Official Journal of the European Union. 2016, L 135/53. P. 1-62. 11.05.2015, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0794> (accessed 14. 07. 2022).
22. Supervision of Europol. No date, available at: https://edps.europa.eu/data-protection/our-role-supervisor/supervision-europol_en (accessed 12. 07.2022).
23. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts (97/C 340/01). 10.11.1997, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A11997D%2FTXT>, (accessed 12. 09. 2022).
24. Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts (2001/C 80/01). 10.03.2001, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12001C/TXT> (accessed 13.09.2022).
25. Treaty on European Union (92/C 191/01), 29.07.1992, available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu/sign> (accessed 20.08.2022).
26. Ten Years of Europol, 1999-2009. European Police Office, Hague, 2009, 128 p., available at: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/anniversary-publication.pdf>, (accessed 09. 11. 2022).
27. Working Arrangements. 09.12.2021, available at: <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/agreements/working-arrangements> (accessed 23.10.2022).